

ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Κείμενο

[Η λειτουργία της τέχνης]

Η τέχνη **θεωρείται** «υποκατάστατο της ζωής» και μέσο που φέρνει τον άνθρωπο σε μια κατάσταση ισορροπίας με τον γύρω κόσμο. Η ιδέα αυτή περιέχει μια μερική αναγνώριση της φύσης της τέχνης και της αναγκαιότητάς της. Όμως, αφού δεν μπορούμε να αναμένουμε πως θα υπάρχει μόνιμη ισορροπία μεταξύ του ανθρώπου και του γύρω κόσμου, ακόμα και στην εξελιγμένη κοινωνία, η ιδέα αυτή υποδηλώνει επίσης πως η τέχνη δεν ήταν αναγκαία μόνο στο παρελθόν, αλλά θα παραμένει πάντοτε μια ανάγκη. Επομένως, αποστολή της τέχνης είναι να ικανοποιεί πολλές και ποικίλες ανάγκες.

Αρχικά, πρέπει να **κατανοήσουμε** πως έχουμε σε σημαντικό βαθμό την τάση να δεχόμαστε για αυτονόητο ένα καταπληκτικό φαινόμενο, δηλαδή αμέτρητα εκατομμύρια διαβάζουν βιβλία, ακούνε μουσική, βλέπουν θέατρο, πηγαίνουν στον κινηματογράφο. Γιατί; Όταν λέμε πως γυρεύουν ψυχαγωγία και ξεκούραση, μεταθέτουμε το ερώτημα. Γιατί είναι ψυχαγωγικό, ξεκουραστικό, διασκεδαστικό να βυθίζεσαι στη ζωή και στα προβλήματα κάποιου άλλου, να ταυτίζεις τον εαυτό σου με έναν πίνακα ζωγραφικής, μ' ένα μουσικό κομμάτι, ή με τα πρόσωπα ενός μυθιστορήματος, ενός δράματος ή ενός κινηματογραφικού έργου; Αν μας απαντήσει κανείς πως θέλουμε να ξεφύγουμε από μια ανεπαρκή ζωή προς μια πλουσιότερη, ν' αποκτήσουμε πείρα χωρίς να ρισκοκινδυνεύσουμε, τότε γεννάται το άλλο ερώτημα: γιατί δεν αρκεί η δική μας ζωή;

Είναι ολοφάνερο πως ο άνθρωπος επιθυμεί να είναι κάτι παραπάνω από τον ίδιο τον εαυτό του. Θέλει να είναι ολόκληρος άνθρωπος. Η τέχνη είναι το **απαραίτητο** μέσο γι' αυτό το βύθισμα του ατόμου στο σύνολο. Μ' αυτόν τον τρόπο ο άνθρωπος απομακρύνει πρόσκαιρα από πάνω του τα δεσμά της ζωής, γιατί η τέχνη «αιχμαλωτίζει» αλλιώς από την πραγματικότητα και αυτή η **πρόσκαιρη** αιχμαλωσία αποτελεί ακριβώς τη φύση της «διασκέδασης», της ευχαρίστησης εκείνης που προκαλείται ακόμη και από τραγικά έργα. Το έργο τέχνης πρέπει να συναρπάζει το ακροατήριο όχι με παθητική ταύτιση, αλλά με επίκληση στο λογικό, που απαιτεί δράση και απόφαση. Έτσι ο θεατής, που είναι εργαζόμενος ή εργαζόμενη, θα έρχεται στο θέατρο για: «να χαίρεται, σαν ψυχαγωγία, τους δικούς του τρομερούς και **ατελεύτητους** μόχθους, με τους οποίους πρέπει να συντηρείται. Εδώ μπορεί να παρουσιάζει τον εαυτό του με τον ευκολότερο τρόπο: γιατί ο ευκολότερος τρόπος ύπαρξης βρίσκεται στην τέχνη».

Όμως, ο λόγος ύπαρξης της τέχνης δε μένει ποτέ ο ίδιος, επειδή επιτελεί και

άλλες λειτουργίες στην κοινωνία. Ωστόσο, παρά τις διάφορες κοινωνικές καταστάσεις, υπάρχει στην τέχνη κάτι που εκφράζει μια αναλλοίωτη αλήθεια. Και αυτό είναι που μας καθιστά ικανούς να συγκινούμαστε από προϊστορικές ζωγραφικές σπηλαίων ή από πολύ παλιά τραγούδια. Ο μαγικός αυτός ρόλος της τέχνης προοδευτικά παραχώρησε τη θέση του στον ρόλο του φωτισμού των κοινωνικών σχέσεων, της διαφώτισης των ανθρώπων, της βοήθειας στους ανθρώπους να καταλάβουν και να αλλάξουν την κοινωνική πραγματικότητα. Σε μια έντονα περίπλοκη κοινωνία υπάρχει η επιτακτική ανάγκη να σπάσουν οι άκαμπτες μορφές παλιότερων εποχών, όπου δρούσε ακόμα το μαγικό στοιχείο, και να φτάσουμε σε πιο ανοιχτές μορφές – στην ελευθερία, ας πούμε, του μυθιστορήματος. Μπορεί, επομένως, να υπερισχύει σε μια ορισμένη εποχή, ανάλογα με τη βαθμίδα στην οποία έχει φτάσει η κοινωνία, τότε το μαγικά υποβλητικό, άλλοτε το ορθολογιστικό και διαφωτιστικό, τότε η ονειρώδης ενόραση και άλλοτε η επιθυμία να οξυνθεί η αντίληψη. Όμως, η τέχνη δεν είναι ποτέ απλώς μια κλινική περιγραφή της πραγματικότητας.

Όσο είναι αλήθεια πως η ουσιαστική λειτουργία της τέχνης για μια τάξη προορισμένη να αλλάξει τον κόσμο δεν είναι να δημιουργεί μαγεία, αλλά να διαφωτίζει και να διεγείρει σε δράση, άλλο τόσο είναι αληθινό πως δεν μπορεί να εξαλειφθεί κάποιο υπόλειμμα μαγείας στην τέχνη, γιατί χωρίς αυτό το υπόλειμμα της αρχικής της φύσης η τέχνη παύει να είναι τέχνη. Σε όλες τις μορφές της εξέλιξής της, στο σοβαρό και στο αστείο, στην πειθώ και στην υπερβολή, στο συνετό και στο παράλογο, στη φαντασία και στην πραγματικότητα, η τέχνη πάντα έχει κάτι από τη μαγεία. Τέλος, η τέχνη είναι απαραίτητη, επειδή έτσι ο άνθρωπος γίνεται ικανός να γνωρίζει και ν' αλλάζει τον κόσμο και επειδή ενυπάρχει μέσα της η μαγεία.

Ε. Φίσερ (1979). *Η αναγκαιότητα της τέχνης*. Αθήνα: Εκδόσεις Θεμέλιο, 5-15 (διασκευή).

ΘΕΜΑΤΑ

A. (Μονάδες 20)

A. Να αποδώσετε περιληπτικά το κείμενο (80-100 λέξεις).

(μονάδες 20)

B. (Μονάδες 15)

B1. Με ποια επιχειρήματα τεκμηριώνει ο συγγραφέας την άποψη πως η τέχνη θεωρείται μέσο που φέρνει τον άνθρωπο σε μια κατάσταση ισορροπίας με τον γύρω κόσμο; (60 – 80 λέξεις).

(μονάδες 10)

B2. Να δώσετε από έναν πλαγιότιτλο σε κάθε παράγραφο του κειμένου.

(μονάδες 5)

Γ. (Μονάδες 15)

Γ1. Να γράψετε από ένα συνώνυμο για τις λέξεις του κειμένου με την **έντονη γραφή**, λαμβάνοντας υπόψη τη σημασία τους στο κείμενο: **θεωρείται, να κατανοήσουμε, απαραίτητο, πρόσκαιρη, ατελεύτητους.**

(μονάδες 5)

Γ1. Να γράψετε από μία πρόταση για καθεμιά από τις συνώνυμες λέξεις.

(μονάδες 5)

Γ2. «... είναι... διασκεδαστικό να βυθίζεσαι στη ζωή...»

Γ2.α. Να δηλώσετε αν η χρήση της γλώσσας στην παραπάνω φράση είναι κυριολεκτική/δηλωτική ή μεταφορική/συνυποδηλωτική.

(μονάδες 2)

Γ2.β. Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

(μονάδες 3)